

ORDENANÇA B.16

PROTOCOLS DE LES FESTES DE SANT JAUME

Les Festes Patronals menorquines harmonitzen un viu folklore tradicional amb una creativa participació popular. Les Festes de Sant Jaume han estat sempre acomodades a les circumstàncies canvians del temps i de les costums i formen part de la mateixa història des Castell.

Els protocols que presentam, i que fan referència a la "Colcada" i als actes tradicionals, no consideren la nostra festa com una celebració inalterada o inalterable, sinó que són un intent de manifestar per escrit la tradició oral i les innovacions que es van introduint. Així es popularitzarà el seu cerimonial, ajudarà a que es mantengui amb la màxima dignitat i servirà de fonament per a posteriors reflexions i acomodacions.

1.- LA JUNTA DE CAIXERS

A finals de setembre i en la línia de continuïtat amb l'antiga Obreria de Sant Jaume s'elegeix a la Junta de Caixers per un període de dos anys, amb la missió d'organitzar i presidir la "Colcada" i els actes tradicionals de les festes.

Constitueixen aquesta junta:

- El Caixer Batlle
- El Caixer Capellà
- El Caixer Menestral o Casat
- El Caixer Pagès
- El Caixer Fadrí o Sobreposat
- El Fabioler
- Dos Caixers vocals

- El Caixer Batlle: És el Batlle o regidor del Consistori o altra persona en que el Batlle delegui la seva representació.
- El Caixer Capellà: És elegit per l'Església.
- El Caixer Menestral o Casat: És una persona d'ofici del poble, i casada, elegida per sorteig per la Junta de Caixers i del Grup de Cavallers des Castell.
- El Caixer Pagès: Un pagès del terme, elegit per sorteig per la Junta de Caixers i el Grup de Cavallers des Castell. Si no n'hi ha cap del terme, la Junta proposarà alguns candidats d'altres pobles; s'elegirà per sorteig d'entre ells.
- El Caixer Sobreposat o Fadrí: Jove fadrí del terme, pagès o d'ofici del poble, elegit per sorteig per la Junta de Caixers i el Grup de Cavallers des Castell. Tindrà entre 18 i 40 anys i no podrà haver estat mai sobreposat. Té la missió de dur la bandera.

AJUNTAMENT DES CASTELL

- Illes Balears -

S'entén com a fadrina aquella persona que no és casada ni viu en parella.

- El Fabioler, o Fabiolera, del terme és elegit per sorteig per la Junta de Caixers i el Grup de Cavallers des Castell. Si no n'hi ha cap al terme, la Junta proposarà alguns candidats d'altres pobles i d'entre ells se'n elegirà un.

Es contempla la possibilitat de fer tanda amb altre "Fabioler".

La Junta de Caixers obra i tanca la "Colcada". El primer és el Fabioler, que obra la formació; el segueix el Caixer Fadri, que porta la bandera; a continuació el Caixer Casat, després tots els cavallers per ordre d'edat, els més joves van davant i els més vells darrera. I finalment, el Caixer Pagès, el Caixer Batlle i el Caixer Capellà, que tanquen la "Colcada".

1.1. Per poder ser membre de la Junta de caixers es requereix als Cavallers:

- a.- Haver sortit a la festa al menys tres anys.
- b.- Tenir cavall de festes propi

1.2. Per poder participar a les festes dels altres pobles on ens conviden:

- a.- Tenir cavall propi.

Es considera propi fins a un segons grau de consanguinitat o afinitat.

2.- INDUMENTÀRIA DELS CAIXERS I CAVALLERS

2.1. EL CAIXER BATLLE vestirà calçons, camisa, guardapit i corbatí blancs; levita, botes de pell i cinturó negres; guindola, guants blancs; bastó de Batlle; fuet amb mànec d'argent; medalla de regidor penjada pel coll amb una cinta dels colors nacionals, i la insígnia de conseller color argent, amb l'escut municipal de Sant Jordi gravat.

2.2. EL CAIXER CAPELLÀ vestirà calçons negres, guardapit, capa i levita negra; clergyman, botes i esperons, guindola, guants blancs i fuet amb mànec d'argent.

2.3. EL CAIXER CASAT vestirà calçons, camisa, guardapit i corbatí blancs; levita, botes de pell, calcetins i cinturó negres; guindola; esperons i un fuet de tireta de bou amb dos flocs vermells als caps.

2.4. EL CAIXER PAGÈS vestirà calçons i camisa blancs, levita, guardapit, polaines, calcetins, cinturó, corbatí i sabates negres; esperons; guindola i fuet de tireta de bou amb dos flocs vermells als caps.

2.5. EL CAIXER FADRÍ, si és Menestral, vestirà calçons, camisa, guardapits i corbatí blancs; levita, cinturó, calcetins i botes de pell

AJUNTAMENT DES CASTELL

- Illes Balears -

negres; esperons; guindola i fuet de tireta de bou amb dos flocs vermells als extrems. Portarà la bandera. Si és pagès ha de dur la vestimenta de pagès.

- 2.6. EL FABIOLER vestirà camisa i calçons blancs, levita, corbatí, cinturó, polaines, calcetins i sabates negres; guindola, tambor i fabiol.
- 2.7. ELS CAVALLERS vestiran camisa i calçons blancs, levita, corbatí, cinturó, polaines, calcetins i sabates negres; esperons; guindola i fuet de tireta de bou amb dos flocs vermells als caps.
- 2.8. La indumentària del Caixers i Cavallers haurà de ser impecable, amb la major pulcritud possible, evitant-se l'ús de robes desgastades, descolorides o velles, que deslluesquin la imatge de la festa.
Els calçons blancs hauran de ser calçons de vestir. No es permetran calçons d'equitació o texans blans.

3.- CARACTERÍSTIQUES DELS CAVALLS

- 3.1. Seran admesos tots els cavalls sencers, a ser possible de raça menorquina.
- 3.2. No s'admetran cavalls que no siguin de talla normal, és a dir, ponies, cavalls sards, etc.
- 3.3. Hauran de ser animals acostumats a les experiències de les festes, a la fi d'evitar accidents i desgràcies.
A l'excepció de treure un potro o un cavall que surti per primera vegada. Cal remarcar que en aquest cas, està permès sortir una sola tanda el primer any.
- 3.4. El cavall haurà de ser menat amb una sola mà.
- 3.5. No es permetrà que se'ls pegui excés durant les celebracions.

4.- LA INDUMENTÀRIA DELS CAVALLS

- 4.1. El del CAIXER BATLLE. El seu cavall haurà de dur brida de couro i brides negres; sella menorquina; pitral de l'Ajuntament; "davallcua"; "gualdrafa" de l'Ajuntament amb l'escut; cua amollada i pentinada. No portarà adornaments a la brida.
- 4.2. El cavall del CAIXER CAPELLÀ. Haurà de dur brida i riendes de couro negra; sella menorquina; pitral adequat a l'estament eclesiàstic; "davallcua"; "gualdrafa" bordada i cua amollada i pentinada. No portarà adornaments a la brida.
- 4.3. El CAIXER FADRÍ. El seu cavall haurà de dur brida i riendes de couro negre, amb adornaments de flors de roba o tela de qualsevol color a cada banda de la brida; una adornament amb mirall al front; "gualdrafa" bordada; un pitral creuat amb cor o anella; un sobrepitral amb picarols, propietat de l'Ajuntament; un pot per portar la

AJUNTAMENT DES CASTELL

- Illes Balears -

bandera; la cua recollida amb un adornament de flors de roba o tela de colors.

- 4.4. SOMARETA DEL FABIOLER. Haurà de dur brida i riendes de cuir negre, adornada amb flors naturals i sella menorquina; "davallcua"; "gualdrafa" bordada i la cua amollada.
- 4.5. La Resta de Caixers i Cavallers. Els seus cavalls hauran de dur brida i riendes de cuir negre, amb adornaments de flors de roba o de tela de qualsevol color a cada banda de la brida, un adornament amb mirall al front; gualdrafa brodada; un pitral creuat amb un cor, anella o estrella i la cua recollida amb un adornament de flors de roba o de tela.

5.- COMPORTAMENT DELS CAIXERS I CAVALLERS

- 5.1. El comportament de tots els membres de la comitiva, sense excepció de cap tipus, ha de ser impecablement correcte, abstenint-se de beure alcohol, menjar, fumar o proferir males paraules, crits, etc., durant el cerimonial.
- 5.2. No es podrà davallar del cavall sense motiu justificat.
- 5.3. No es permetrà abandonar la formació ni l'ordre de la "Colcada".
- 5.4. Si per qualsevol motiu un caixer o cavaller s'ha d'absentar de la comitiva, ho comunicarà al Caixer Batlle, perquè ho autoritzi, com a president de la Junta i comitiva que és.

6.- SALUTACIÓ

- 6.1. Els Caixers i Cavallers saludaran descobrint-se el cap quan passin per davant l'Ajuntament, l'Església, el Caixer Batlle i la Capellana.
- 6.2. El Caixer Fadrí saludarà baixant lleugerament la bandera. No es podrà treure la guindola mentre tenguí la bandera a la mà, inclòs a l'entrada a missa. Es descobrirà una volta hagi deixat la bandera a la dreta de l'altar. Durant l'entrega de la bandera estarà descobert en tot moment.
- 6.3. A l'entrada i sortida de missa es portarà el fuet a la mà esquerra i la guindola a la mà dreta.

7.- CERIMONIAL PROTOCOLARI DE LES FESTES DE SANT JAUME

7.1. EL DIA 24 DE JULIOL:

La vigília de Sant Jaume, és a dir, el 24 de juliol al matí, el Batlle farà entrega del bastó de comandament i la medalla de regidor al Caixer Batlle (excepte en el cas de que el Caixer Batlle sigui el propi Batlle), perquè sigui ell qui presideixi la "Colcada", fins a la finalització de les festes, amb el darrer toc de fabiol.

AJUNTAMENT DES CASTELL

- Illes Balears -

Després el Fabioler sol·licitarà al Batlle permís per a iniciar la festa amb aquestes paraules:

"Donau el vostre permís per a començar la festa?" a la qual cosa contestarà afirmativament.

A continuació es tocarà el primer toc de fabiol i la Junta de "Caixers" en ple recorreran els carrers principals de la vila per convidar a tot el poble a participar en les festes del nostre patró, desitjant per a tothom un gloriós Sant Jaume.

Els caixers aniran a peu, amb la vestimenta adient, amb la bandera que hauran recollit moments abans de mans del batlle o batllessa, a l'Ajuntament.

El recorregut i l'horari seran competència de la Junta de "Caixers".

L'Ajuntament designarà un policia municipal per acompanyar-los durant tot el cerimonial.

La bandera es tornarà a les Cases Consistorials.

Al capvespre, i a l'hora indicada al programa de festes, el Fabioler es presentarà colcant a l'Ajuntament, on el Caixer Batlle l'esperarà, juntament amb el senyor Batlle, al portal de l'edifici consistorial. El Fabioler sol·licitarà al Batlle permís per a iniciar la festa amb aquestes paraules:

"Donau el vostre permís per a començar el replec?", a la qual cosa contestarà afirmativament.

Acte seguit el Fabioler es dirigirà a la casa del Caixer Fadri, sempre que visqui en el casc urbà, i plegats partiran cap a l'Ajuntament per recollir la bandera de mans del Batlle.

Després aniran a replegar els altres membres de la comitiva en el següent ordre: Caixer Menestral, Caixer Pagès, Caixers Vocals, Cavallers des Castell i Cavallers de fora poble.

A continuació es dirigiran a l'Església per recollir el Caixer Capellà, que esperarà a la portalada, damunt de la seva muntura.

Els cavallers realitzaran un caragol i el saludaran.

La Capellana s'incorporarà a la formació en darrer terme. Tots junts partiran cap a l'Ajuntament per replegar el Caixer Batlle.

El caixer batlle estarà esperant a la portalada de l'Ajuntament, muntat a cavall, i saludarà a tota la comitiva. El Caixer Pagès quedarà enfront d'ell, descobert, deixant un passadís per on passaran tots els cavallers. Aquest s'incorporarà abans de la Capellana. En darrer lloc s'hi afegirà el Caixer Batlle.

Es farà un passacarrers per la vila.

AJUNTAMENT DES CASTELL

- Illes Balears -

A l'hora indicada al programa de festes, la comitiva es dirigirà a l'Església del Roser per celebrar el cant de les solemnes completes, en honor de l'Apòstol Sant Jaume.

Descavalcaran tots els caixers i cavallers i formaran un passadís a la porta de l'Església amb el següent ordre: a la dreta es col·locarà el Fabioler, el menestral i la meitat del cavallers; a l'esquerra, el caixer fadrí i la resta de cavallers. Desfilaran, en primer lloc, el Batlle, la Capellana i el Caixer Pagès, de tal manera que en arribar a la porta de l'Església, el primer donarà preferència a l'altre, que presidirà la cerimònia. A continuació entraran Fabioler i Caixer Fadrí, seguits de tota la resta de cavallers i caixers. El Sobreposat farà una genuflexió baix l'altar, saludant amb la bandera, la qual deixarà a la dreta de l'altar. En aquest moment començarà l'eucaristia. El repart de l'aigua - ros anirà a càrrec del cavallers des Castell, al igual que les candeles i es farà en marraixes adornades amb alfàbrega.

Una volta hagin finalitzat les completes i s'hagi recollit la bandera, es sortirà de l'Església amb la mateixa formació que a l'entrada.

Es tornarà a formar la "Colcada" i partiran cap a l'Ajuntament per començar el tradicional "Jaleo". En arribar a la plaça es farà una volta de caragol, en la qual el Caixer Fadrí entregarà la bandera al representant del Batlle o regidor, que la posarà dalt el balcó de l'Ajuntament per presidir l'acte.

El Caixer Batlle i la Capellana quedaran a l'entrada de la plaça, esperant que la "Colcada" doni la volta i estigui a punt per començar el "Jaleo"; seran també els encarregats d'obrir el "Jaleo", donant ordre al director de la Banda de Música per començar. Després d'ells, i sense aturar la música, entraran el Caixer Fadrí i el Caixer Casat. La resta de cavallers aniran entrant per parelles de manera successiva. La primera volta acabarà quan el Caixer Batlle i el Caixer Capellà hagin tornat a passar.

Es faran tres voltes de Jaleo. A la darrera el Caixer Batlle quedarà damunt l'acera, a la portalada de l'Ajuntament. En aquest moment es dona per acabat es Jaleo. Esperarà que es faci una volta de caragol al seu davant per despedir-lo. Durant aquesta volta el Batlle farà entrega de la Bandera al Caixer Fadrí, que la rebrà al descobert. Total la comitiva saludarà al Caixer batlle i es dirigirà cap a l'Església, moment en el què la Capellana passarà davant i esperarà a la portalada de la parròquia. Tota la comitiva es despedirà d'ell. Acte seguit els caixers i cavallers davallaran dels cavalls i es dirigiran cap a l'ajuntament per fer entrega de la bandera al Batlle. Amb aquest acte es donarà per acabada la "Colcada" del dissabte.

7.2. EL DIA 25 DE JULIOL, SANT JAUME

Es procedirà, a l'inici de la "Colcada", de la mateixa manera que el dia abans. El replec de Caixers i Cavallers serà igual.

El passacarrers diferirà del dia anterior en la mesura que la Junta consideri.

AJUNTAMENT DES CASTELL - Illes Balears -

Acabat aquest es deixaran les muntures al voltant de la Plaça de l'Esplanada i es farà una formació cap a l'Ajuntament, per anar a cercar les autoritats.

Tots plegats partiran cap a l'Església del Roser per assistir a l'eucaristia en honor de l'Apòstol Sant Jaume.

Els actes seran els mateixos que els del dia abans.

Quan hagi finalitzat la missa es sortirà en formació de l'Església, moment que esclatarà una traca fallera i es començarà la davallada cap a l'Ajuntament, acompanyats pels gegants, cap-grossos i la banda de música, que sonarà la cançó "Frases Menorquines".

A l'hora del Jaleo es farà una passada de caragol per deixar la bandera a l'Ajuntament i es procedirà com el dia anterior.

Es faran tres voltes de "Jaleo" i una altra per entregar les canyes verdes i la cullereta de plata.

Es podrà acursar una volta si el Caixer Batlle ho considera necessari.

Les canyes verdes seran entregades pel Batlle i els Regidors de la Corporació des Castell.

En acabar l'entrega de les canyes verdes es donarà per acabat el Jaleo.

Es farà una passada de caragol per despedir el Caixer Batlle.

Després s'anirà a l'Església per despedir el Caixer Capellà.

Als quinze minuts es davallarà en formació cap a l'Ajuntament per assistir a la seva convidada, on el Caixer Fadrí farà entrega de la bandera.

Acte seguit, el Batlle saludarà cadascun dels Caixers i Cavallers, agraint - lis la seva participació, i fent - lis entrega d'una aluda i una compensació econòmica.

Finalment, els Caixers i Cavallers que ho desitgin faran el tradicional repart d'aigua - ros.

7.3. CORREGUDES

A l'hora acordada al programa festiu es trobaran el Fabioler i el Caixer Fadrí a l'Esplanada, per anar a cercar la bandera.

Acte seguit partiran a replegar la Junta de Caixers i els Cavallers que esperaran al principi del Carrer Victori, així com el Caixer Capellà que esperarà a la porta de l'Església.

AJUNTAMENT DES CASTELL

- Illes Balears -

Tota la comitiva anirà cap al consistori per a cercar el Caixer Batlle. A continuació, aniran cap el lloc on s'hagin de celebrar les corregudes, actualment al carrer des Port.

Hi haurà una tarima per a les autoritats a la sortida, i una altra, per als jutges de la cursa, a la arribada.

El Fabioler donarà inici a cada una de les corregudes amb el to de les corregudes.

El Caixer Fadrí i el Caixer Menestral passaran pel recorregut que s'hagi de realitzar, a la fi de comprovar el terreny i avisar al públic de l'inici de les curses.

Després tornaran al seu lloc amb la resta de cavallers.

En arribar es faran les parelles per córrer.

Al guanyador se li entregarà la canya verda a l'arribada i, a la tarima de sortida, una vegada finalitzades les curses, al fer la despedida de les autoritats, aquestes faran entrega d'una canya verda a cadascun dels cavallers.

Cal recordar que les corregudes son un acte més de la festa, el qual comporta un risc elevat, i per tant totes les persones que corren tenen que prioritzar la seguretat davant la competició.

Una vegada finalitzades les corregudes, la comitiva es dirigirà a l'Ajuntament per tal d'acomiar al Caixer Batlle.

El Fabioler sonarà el darrer "toc de fabiol", i el Caixer Fadrí farà entrega de la bandera i acomiadaran al Caixer Batlle.

A continuació aniran a despedir a la Capellana a l'Església del Roser, donant així per finalitzats els actes propis de les festes de Sant Jaume.

8.- INSCRIPCIONS

8.1. L'Ajuntament designarà el nombre de cavalls que podran participar en la festa, consensuadament amb la Junta

8.2. L'Ajuntament des Castell farà públic el període d'inscripcions dels caixers i cavallers del terme.

8.3. Per inscriure's s'haurà d'estar empadronat en el municipi des Castell, amb una antiguitat mínima d'un any, o bé, tenir forts vincles familiars o afectius amb el poble, i haver renunciat, per escrit, a pertànyer a la junta de cavallers del poble on estigui empadronat actualment, com a requisit indispensable, a valorar per la Junta, a excepció del Fabioler que resta exclòs d'aquest requisit atenent al que disposa el punt 1.

AJUNTAMENT DES CASTELL

- Illes Balears -

- 8.4. Si el nombre d'inscripcions no supera la xifra màxima establerta per l'Ajuntament, es procedirà, a criteri de la Junta de Caixers, a convidar cavallers d'altres termes, adreçant les invitacions a les respectives Juntes.
- 8.5. L'Alcaldia, com a representant del consistori, podrà convidar fins a tres cavallers a participar en la "Colcada".
- L'Església, com a representant eclesiàstic, podrà convidar a un cavaller a participar a la Colcada.
- 8.6. Qualsevol situació que no vengui recollida en aquest capítol d'inscripcions, serà considerada, particularment, per l'Agrupació de Cavallers, amb el vist i plau de la Junta de Caixers.
- 8.7. No es permetrà que un Cavaller que participi com a empadronat en el municipi des Castell, faci tanda amb una de fora poble. Única i exclusivament es podran fer tandes entre cavallers i caixers d'una mateixa junta.

9.- SANCIONS

En cas d'incompliment de qualsevol apartat d'aquests protocols, la Junta de Caixers, amb el vist i plau del cavallers, emetrà les sancions que cregui oportunes.

Les faltes es poden classificar en:

- Lleus
- Greus
- Molt greus

I les sancions a aplicar seran:

En cas de faltes classificades lleus:

- Amonestació verbal i escrita, amb avís a la Junta a la qual pertany l'infractor.
- Penalització d'una tanda.

En faltes classificades greus:

- Privació de participar l'any següent.

En faltes classificades com molt greus:

- Expulsió de la Junta de Caixers i Cavallers.

10.- CLAUSULES

- 10.1. Les culleretes que es lliuraran als Caixers i Cavallers han de ser d'argent i han de posar gravat Sant Jaume i l'any en curs.

AJUNTAMENT DES CASTELL

- Illes Balears -

10.2. Qualsevol modificació dels Protocols ha d'ésser aprovada pel ple de l'Ajuntament, amb l'aprovació anterior de la Junta de Caixers i del grup de cavallers, i el dictamen favorable de la Comissió de Cultura.

DILIGÈNCIA.- Per fer constar que el present reglament fou aprovat pel Ple de data 20/05/1998 (pendent de publicació al BOIB).

DILIGÈNCIA.- Per fer constar que el present Reglament fou modificat pel Ple de data 29 de març de 2005, publicat al BOIB núm. 79 de 24/05/2005.

DILIGÈNCIA.- Per fer constar que el present Reglament fou modificat pel Ple de data 31/01/2006, publicat al BOIB núm. 36 de 11/03/2006.

DILIGÈNCIA.- Per fer constar que el present Reglament fou modificat pel Ple de data 19/11/2010, publicat al BOIB núm. 24 de 17/02/2011.

DILIGÈNCIA.- Per fer constar que el present Reglament fou modificat pel Ple de data 29/04/2014, publicat al BOIB núm. 71 de 24/05/2014, aprovat definitivament publicant-se al BOIB núm. 96 de 17/07/2014.

DILIGÈNCIA.- Per fer constar que el present Reglament fou modificat pel Ple de data 18/11/2106, publicat al BOIB núm. 161 de 24/12/2016, correcció d'error aprovada per Ple de dia 27/02/2017, publicat al BOIB núm. 37 de 28/03/2017, aprovat definitivament publicant-se al BOIB núm. 42 de 8 d'abril de 2017.